

Gespreksnotitie rondetafelgesprek over het Dreigingsbeeld Ondermijning Nederland 2026

Tweede Kamer, woensdag 7 oktober, 10.00 uur tot 12.15 uur

**Spreker: Peter Daniels, politiechef Zeeland-West Brabant, portefeuillehouder
Ondermijning**

Inleiding

Nederland speelt een centrale rol in de wereldwijde productie en handel in drugs. Door onze goed verbonden zeehavens met een efficiënte en veilige logistieke keten, een robuuste financiële sector en open economie, fungeert ons land als een cruciale schakel voor internationale criminele netwerken om drugs te verhandelen, geld wit te wassen en andere illegale activiteiten te ontplooiën. De politie kijkt hier niet lijdzaam toe. Samen met het Openbaar Ministerie (OM), opsporingsdiensten en (internationale) partners wordt hard gewerkt aan het ontmantelen en ontregelen van de netwerken die de meeste impact hebben op onze rechtsstaat. Het onderscheppen van versleuteld berichtenverkeer heeft inmiddels geleid tot grootschalige arrestaties – zowel lokaal, nationaal als internationaal – en toont de effectiviteit van onze opsporingscapaciteiten. Ook draagt de arrestatie en vervolging van internationale kopstukken bij aan het beeld dat criminaliteit niet onbestraft blijft. Desondanks blijft de invloed van de georganiseerde criminaliteit onverminderd toenemen, waardoor geweldsexplosies zoals in Overasselt, maar ook andere ondermijnende effecten zichtbaar blijven. Vergaande samenwerking met onze publieke en private partners maakt dat criminele netwerken steeds opnieuw andere manieren moeten zoeken om onze fysieke, financiële en digitale infrastructuur te misbruiken. Een eenmalige of kortstondige aanpak van een nieuw netwerk of fenomeen zal daarom niet volstaan; er is voortdurende, waakzame inzet nodig van de politie en haar partners, én van de hele samenleving.

1. Waarom een brede, domeinoverstijgende aanpak noodzakelijk is

De ondermijnende effecten van de zware georganiseerde criminaliteit zijn niet alleen het excessieve geweld dat ermee gepaard gaat. Ook het beschadigde vertrouwen tussen burgers, bedrijven en de overheid en economische- en maatschappelijke schade door herstel- of opruimwerkzaamheden, toenemende beveiliging van terreinen, goederenstromen en digitale infrastructuur, oneerlijke concurrentie enzovoorts. Criminelen hebben een neus voor de zwakheden van mensen en systemen en zoeken altijd de weg van de minste weerstand. De ondermijnende effecten komen ook niet plots, maar sluipend; het ontstaat via de blootlegging van nieuwe kwetsbaarheden, intimidatie van kwetsbare personen, publieke gezagsdragers, of personen op cruciale plekken bij overheden en bedrijven. Er is daarbij altijd een spanning voelbaar tussen de economische belangen (groei, minder regulering) en veiligheidsbelangen (strenger toezicht, handhaving). Deregulering en het verlagen van administratieve lasten krijgen de laatste jaren veel aandacht, maar de voordelen daarvan – een veilig ondernemersklimaat, eerlijke concurrentie, verminderen maatschappelijke- en economische schade en een weerbaar en betrouwbaar financieel systeem – worden niet altijd afdoende meegenomen in de afweging of delven het onderspit. Een robuust financieel en economisch systeem, met evenwichtige regulering en toezicht, is daarom nodig om ondermijning duurzaam te bestrijden.

Meer dan alleen boeven vangen

Het is daarbij niet voldoende om alleen de individuen uit de criminele netwerken op te sporen en te vervolgen. De onderliggende verdienmodellen en de kwetsbaarheden in onze samenleving die de criminaliteit mogelijk maken, moeten eveneens worden aangepakt of weerbaar gemaakt.

Adaptieve netwerken

Criminele organisaties passen zich razendsnel aan gewijzigde omstandigheden aan. Wanneer er een gat in het criminele systeem of organisatie ontstaat, wordt dit vrijwel onmiddellijk ingevuld door een andere crimineel of partij. Of wanneer zich nieuwe kansen voordoen springen ze razendsnel over. Deze flexibiliteit vraagt een flexibele respons vanuit de overheid en andere betrokken partijen.

Criminelen als opportunisten

Criminelen zoeken continu naar kansen; of het nu gaat om een nieuwe markt, het corrumpen van een kwetsbare ambtenaar, ondernemer of jongere, of een slecht beveiligde (digitale) infrastructuur. Een repressieve (opsporing en vervolging) aanpak is hier dan echt onvoldoende. Daarom moet een Rijksbrede aanpak naast repressief ook stevig preventief zijn. Daarmee bedoelt de politie een aanpak die gericht is op het verkleinen van criminele kansen door ondersteuning van poortwachters en bedrijven, criminaliteit voor jongeren onaantrekkelijk maken, kwetsbaarheden in onze economische-, financiële- en logistieke systemen oplossen, verbeterde regulering en robuust toezicht.

2. De rol van de politie in samenwerking

Samen met het OM is de lijn van de politie dat het aanpakken van de zware georganiseerde criminaliteit het terrein is de opsporingsdiensten en het OM. De ondermijnende effecten – bijvoorbeeld op scholen, in de zorg, in bedrijven of de logistieke- en financiële sector – zijn echter een maatschappelijke, Rijksbrede opgave die samenwerking met tal van andere beleidsterreinen vereist. De politie beschouwt samenwerking als de hoeksteen van een effectieve bestrijding van de ondermijnende effecten van zware georganiseerde criminaliteit. En wil daarin ook haar rol spelen door misstanden te signaleren, en te adviseren over fenomenen en kwetsbaarheden die wij tegenkomen in onze onderzoeken.

Maar ondanks alle successen, kan een zuiver repressieve aanpak met het strafrecht, lacunes in wet- en regelgeving niet oplossen. De politie kan ook niet elke straathoek of sociale media platform 24/7 besurveilleren. We staan als samenleving voor de opgave om de ‘ondermijningskansen’ te verkleinen. Opsporingsonderzoeken, inbeslagnames, heimelijk werken, digitale intercepties zijn activiteiten die de politie dagelijks uitvoert om criminelen op te sporen en aan te houden. De kennis die zij daarbij opdoet is niet alleen van grote waarde voor onze (strafrechtelijke) partners maar ook voor anderen. Zo leren de verschrikkelijke gebeurtenissen in Overasselt ons onder andere dat digitale communicatieplatformen vandaag de dag een cruciale rol vervullen in het ronselen van jongeren voor aanslagen; het is een online ontmoetingsplaats, anonimiteit en zonder toezicht of controle.

De politie heeft bij de aanpak van ondermijning drie speerpunten:

1. Doorbreken van criminele carrières

Wij dragen bij aan het voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen de stap naar de georganiseerde misdaad maken. Dit doen wij door (vroeg)signalering en advisering in de samenwerking met onze partners, en tenslotte ook de inzet van strafrecht. Daarnaast moet de doorgroei van mensen binnen criminele netwerken worden gestopt. Samenwerking met en tussen scholen, jeugdwerk, jeugdzorg en jeugdreclassering, sportverenigingen en andere maatschappelijke partners is cruciaal om vroegtijdig signalen te herkennen en interventies te plegen.

2. Verstoren van het criminele verdienmodel (geldstromen)

De financiële verleiding van de georganiseerde criminaliteit stelt ons voor serieuze uitdagingen. Onze financiële expertise stelt ons in staat inzicht te krijgen in criminele bedrijfsvoering, de verdienmodellen en de facilitators die deze netwerken ondersteunen. Allereerst doen wij onderzoek naar criminele geldstromen, maken deze zichtbaar en pakken wij crimineel verdiend vermogen af. En door kennis en methodieken vervolgens te delen met banken, betalingsproviders en andere financiële instellingen, stellen we hen in staat om zelf maatregelen te treffen. Gezamenlijk met de sector signaleren we nieuwe bedreigingen voor de integriteit van het financiële systeem en voorkomen we misbruik.

3. Weerbaar maken van logistieke centra

Logistiek is de ruggengraat van de criminele bedrijfsvoering; de combinatie van havens, vliegvelden en het spoornetwerk maakt Nederland tot een aantrekkelijk transitland. En net als bij de criminele verdienmodellen, doen wij onderzoek naar criminele logistieke stromen en knooppunten, maken deze zichtbaar en onderscheppen criminele goederen. En door onze kennis en methodieken vervolgens te delen met onze partners in de logistieke sector, stellen we hen in staat om zelf maatregelen te treffen. De Mainport-aanpak in Rotterdam toont het succes aan van de strafrechtelijke interventies door politie, OM en Douane en het tegelijkertijd versterken van de weerbaarheid en de samenwerking met het bedrijfsleven.

3. Conclusie en oproep aan de Tweede Kamer

Strafrecht is een ultiem middel, dat kan worden ingezet om te begrenzen. Met onze opsporingsbevoegdheden sporen we criminaliteit op en vervolgen we de verantwoordelijken, en met de inzichten die deze onderzoeken opleveren proberen we de vertaalslag te maken naar kansen voor interventies door anderen. Die gaan verder dan alleen strafrechtelijke vervolging. De politie kan en wil naast het strafrechtelijk ingrijpen op individuen, ook op fenomeenniveau signaleren en adviseren rondom kwetsbaarheden in logistieke knooppunten of financiële- of economische processen (zoals bijvoorbeeld hypotheek- of zorgfraude). Om zo andere partners in staat te stellen vanuit hun taakstelling de juiste interventies uit te voeren. Vanuit het perspectief van de politie zou het dan ook helpen als de volgende maatregelen zou worden onderzocht of uitgevoerd:

- 1. Weerbaarheid** tegen georganiseerde criminaliteit bij nieuw beleid wordt meegenomen. Dit geldt Rijksbreed, aangezien ondermijning een maatschappelijke, niet alleen strafrechtelijke, opgave vormt (en dus een Rijksbrede aanpak vraagt).
- 2. Investeren in preventie** (zoals jeugdzorg, gezondheidszorg en reclassering).
- 3. Versterken en ondersteunen van de rol van de poortwachters.** Zowel van ons financiële systeem (Kamer van Koophandel, notarissen etc.) als ook voor andere overheidsdiensten (Basisregistratie Personen, Handelsregister, subsidies en toeslagen, enzovoorts).
- 4. Techbedrijven aanspreken op hun verantwoordelijkheden** vanuit de Tweede Kamer en via nationale en Europese wetgeving.
- 5. Flexibiliseren van de gegevensdeling** van de verschillende publieke en private partners die bij de aanpak betrokken zijn. Nu gaat er veel kostbare tijd verloren met het maken van convenanten voor elk afzonderlijk probleem of voor elke korte- of langer durende samenwerking.

De Tweede Kamer kan in alle bovenstaande punten een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld door in andere Kamercommissies dan die van Justitie en Veiligheid, het belang van veiligheid en weerbaarheid een belangrijke plek te geven bij het behandelen van beleid en wetgeving.